

DEBRECENI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

A NEMZETKÖZI JOG ÉS A SPORT ÖSSZEFONÓDÁSA

Tudományos Diákköri Dolgozat

Készítette: Bordi Cynthia

Konzulens: dr. Szűcs Lászlóné dr. Siska Katalin

2024. december

BEVEZETÉS

Mesterséges intelligenciát nem használtam a dolgozatom elkészítéséhez. A dolgozatom témája a nemzetközi jog és a sport kapcsolatának összefonódása. Érdekes területnek találom ezt a témakört, mert a sport fontos számomra, és ezen témában összefonódik mind a sport, a nemzetközi jog illetve az európa jog is. A sport illetve a testmozgás mindenki életében másért fontos, van akinek szórakozást, kihívást jelent vagy testi-lelki felfrissülést jelent, van akinek önmegvalósítás szempontjából fontos. Az államnak kiemelkedően fontos célja, az állampolgárainak életminőségének illetve egészségügyi állapotának javítása.¹ A sport fogalma nem könnyen definiálható, viszont a magyar sporttudományban két kiemelkedő személy definiálta, Nádori László és Frenkl Róbert professzor. Nádori László szerint: „*Meghatározott szabályok szerint, időtöltésként vagy versenyszerűen folytatott testedzés.*” (Nádori, 2005. 112.)² Frenkl Róbert szerint: „*Mindazon szervezett és/vagy szervezetlen, csoportos vagy egyéni testedzési tevékenységek gyűjtőfogalma, amelyekben az ember biológiai mozgásigényét, szükségletét, társadalmi körülmények között kielégíti*” (Frenkl, 1978. 222.)³

Az Európai Unió létrehozta az Európai Sport Chartát (1997) amely szerint: “A sport *minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése*”.⁴ Csoportosítható a sportolás célja alapján, szabadidősportra illetve versenysportra. Megjelent a sport szórakoztatói illetve gazdasági vetülete.⁵

1. CÉLKITŰZÉS

A kutatási célom, hogy a nemzetközi jog hogyan hat és szabályozza a diszkrimináció jelenségét a sport terén. A téma jelentősége, hogy bemutassa a sport szerepét, funkcióját a nemzetközi jogban, illetve a nemek közötti különbségek megjelenését a sportban. Dolgozatom 2 fő részre osztható, első részben a sport uniós szabályozását, szerepvállalását illetve a további jelentős nemzetközi szabályozásokat mutatom be, míg a második részben a sport nemzetközi vonatkozását és a nemek közötti különbségek megjelenését vizsgáltam.

¹ <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/b89637be-fda5-41ac-87e9-4e26355689a3/content> (2024.09.12.) 5.o.

² https://psycho.unideb.hu/sportpszichodiagnosztika/fejezetek/kb_sporttudomanyi/_book/a-sport-fogalma.html (2024.09.12.)

³ https://psycho.unideb.hu/sportpszichodiagnosztika/fejezetek/kb_sporttudomanyi/_book/a-sport-fogalma.html (2024.08.09.)

⁴ [http://www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec\(1992\)13.pdf](http://www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec(1992)13.pdf) (2023.03.09.)

⁵ https://psycho.unideb.hu/sportpszichodiagnosztika/fejezetek/kb_sporttudomanyi/_book/a-sport-fogalma.html (2024.08.09.)

2. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

A dolgozatomat dokumentum- illetve tartalomelemzéssel készítettem el. Jogszabályokat, szakirodalmakat, folyóiratokat, internetes forrásokat elemeztem. 12 szakirodalmi forrásra, folyóiratokra, illetve 8 jogforrásra, valamint internetes forrásokra hivatkoztam. Hivatkoztam magyar, kanadai, Európai Unió, nemzetközi szabályokra. Pályamunkám megalapozottsága egy részében sportolók véleménye alapján készült, melyek alapján következtetéseket vontam le. Sportjogi kérdőívem kitöltésével válaszolták meg a kérdéseket, mely a diszkrimináció jelenségével volt kapcsolatos sport terén. 13 kérdést tettem fel, kutatásban személyes adatokat nem kértem illetve a kutatás teljes mértékben anonim volt. Kérdések azok alapján lettek feltéve, hogy kiderüljön, hogy a sportolók akik kitöltötték milyen neműek; hány évesek; mióta sportolnak versenyszerűen; mi volt a legmagasabb sporteredmény amit elért; érte e már ezen személyeket negatív vagy pozitív megkülönböztetés sportpályafutása alatt; tapasztalt e már juttatásbeli vagy javadalmazásbeli megkülönböztetést sportversenyen; illetve érte e már diszkrimináció sport terén ; volt e olyan eset amikor szükséges volt, hogy kiálljon magáért; sportbeli hátrányos megkülönböztetés kapcsán 3 szót kellett kiemelni ami véleményük szerint jelentős; szponzor támogatja e a pályafutását illetve részt vesznek e s sport terén a nemek közötti egyenlőség elősegítésének érdekében; valamint ismerik e jogaikat sporton belül, illetve, hogy ismerik e a felsorolt jogokat.

3. EREDMÉNYEK ÉS MEGBESZÉLÉS

3.1. Unió sportpolitika

Az Európai Unióban a sport mint szakpolitikai terület jött létre. Az Unió sportpolitika alapjait a Bizottság által a sportról szóló 2007.évi Fehér Könyvben és a Pierre de Coubertin cselekvési tervben fogalmazta meg. Pierre de Coubertin-hez a modern Olimpia köthető, ő volt a Nemzetközi Olimpiai Bizottság Főtitkára. Akiről a cselekvési tervet elnevezték, Pierre de Coubertin véleménye szerint a nők nyilvános sporteseményeken, versenyeken nem vehetnek részt, hivatkozott a férfiak és nők közötti szervezeti felépítésére is.⁶ Ezáltal megjelenik a nők szegregált, szubordinált, diszkriminált helyzete.⁷ A nők ezért, mind nemzetközi szinten is saját szakosztályokat, szervezeteket és sportegyesületeket hoztak létre. Alice Milliat által 1921-ben létrehozott International Women's Sports Federation keretein belül rendezték meg Monte-Carlo-ban először a nemzetközi női sportversenyeket. 1922-től négyévente Women Olympic

⁶ Laczkó Tamás-Rétsági Erzsébet. (2015). A sport társadalmi aspektusai Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs 117-118.o.

⁷ Trenka Magdolna. (2014). En gard, pret, allé! Nők a sporttörténelemben; avagy küzdelem az esélyek egyenlőségéért a sportpályákon is. Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténet (2014/5.8) 2.o.

Games keretein belül folytatták sporttevékenységüket. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság engedményeket tett, így megnövekedett azon versenyszámok melyekben a nők részt vehettek. Jelentős szerepe volt az Amszterdami Játékoknak 1928-ban, mivel nők először vehettek részt atlétikai számokban. Magyarországon az 1936-ban megrendezett Berlini Olimpia volt kiemelkedő, mert a magyar női csapat eredményesebben zárt mint a férfi csapat. A nemzetközi olimpiai mozgalomnak és a NOB-nak a nemzeti sportszervezetek működésére vonatkozó előírásai felgyorsíthatják a női sport-, nők egyenjogúsítását. Az új-feminizmus korában a formális jogegyenlőség és esélyegyenlőség elérése volt a cél a sportban is a nők számára.⁸

Az Európai Unió az egyenlőség terén aktív szerepet játszik. A Nők Charta-ját 2010-ben a Bizottság elfogadta, illetve esélyegyenlőségi stratégiát dolgozott ki 2010-2015 közötti időszakra. Elsődlegesen a Bizottság öt területet emelt ki, amelyek között megjelenik az egyenlő vagy egyenlő értékű munkáért egyenlő díjazás továbbá a nemek közötti egyenlőség az Európai Unión kívül. A sport terén a nemek közötti egyenlőségért való érvényesüléséről tartott 2013-as uniós konferencia során elfogadták a nemek sport területén belüli egyenlőségét célzó, 2014 és 2020 közötti stratégiai intézkedésekre vonatkozó javaslatot.⁹ A Lisszaboni Szerződéssel az Európai Unió a sport területén külön hatáskörrel bővült. Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 6. cikke e) pontja rögzíti miszerint, az Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseinek támogatására vagy kiegészítésére a sport területén.¹⁰ Az Európai Unió nem kötelező erejű jogi eszközöket érintő hatásköreit is gyakorolja finanszírozási programokkal azon területeket melyek szorosan kapcsolódnak a sporthoz mint például az oktatás, társadalmi befogadás, egészségügy.¹¹ Az Európai Unió 3 fő területre vonatkozóan fordít figyelmet úgy mint a sport társadalmi szerepére, a sport gazdasági vonatkozására valamint a sportágazat politikai és jogi keretére. Az Európai Unió célja között van a sport társadalmi szerepének növelése illetve a közegészség növelése. Az első sportra vonatkozó munkaterv 2011-2014-es időszakra a Tanács 2011-ben fogadta el. A sportra vonatkozó uniós munkaterv 2021-2024-es időszakra 2020. december 1-jén az európai sportminiszterek tanácsa fogadta el, mint a negyedik sportra vonatkozó munkatervet. Ezen tervben kiemelték a testmozgás, sportolás lehetőségének létrehozását valamennyi generáció számára, amely kiemelt prioritást kapott.¹² Az EU törekszik, hogy növelje a nők arányát mind a vezetői pozíciókban

⁸ Trenka Magdolna. (2014). En gard, pret, allé! Nők a sporttörténelemben; avagy küzdelem az esélyek egyenlőségéért a sportpályákon is. Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténet (2014/5.8) 6.o.

⁹ <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0215937hun.pdf> (2024.08.05.) 1.o.

¹⁰ Európai Unió működéséről szóló Szerződés 6. cikk e) pont

¹¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/143/sport> (2024.08.05.)

¹² A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás a sportra vonatkozó uniós munkatervről (2021. január 1.–2024. június 30.)

mind edzői tevékenységek körében, egyenlő feltételek biztosítása valamennyi sportoló számára illetve növelése a sportban résztvevő nők médiajelenlétében.¹³ A társadalmi jóllét és az egészség érdekében az Európai Unió rendszereiben sok intézkedés történt mind a testnevelés mind a sporttevékenységek szerepének növelése érdekében. Ezáltal fontos élként jelenik meg az oktatásban. Nemzetközi szinten Magyarországon magas a testnevelésórák száma. Magyarországon 20% a testnevelésórák aránya az alapoktatás szintjén, azonban az Európai Unió átlag 10%. A heti 3 illetve a mindennapos testnevelés összevetés alapján 20-30 %-kal jobb fittségi tesztjeik lettek azoknak akiknek minél több testnevelés órájuk volt.

3.2. Sportirányítás felépítése Magyarországon, Magyarország Alaptörvénye

Magyarországon a sportirányítás felépítése alapján állami és civil irányításra osztható. A 2004.évi I. törvény a Sporttörvény a sporttal kapcsolatos állami teendőket, feladatokat az Országgyűlésnek, a Kormánynak illetve a sportért felelős államtitkárnak írja elő. A sportért felelős államtitkár a nemzetközi államtitkárral együttesen a nemzetközi kettő- és többoldalú kapcsolatok és az európai uniós tagsággal kapcsolatos szakmai feladatok tekintetében együttműködnek. A sporttörvény rendelkezik mind a sport állami, civil, önkormányzati szervezetrendszeréről továbbá a sport alapvető szerződéses illetve vagyoni viszonyairól, a sport állami támogatásának szabályairól, illetve a sporttevékenységhez, felkészüléshez, versenyeztetéshez kapcsolódó fontos sportszakmai szabályok rendszerét is. A sportiparág illetve a sport szerepének fontossága, növekedéséhez Magyarországon hozzájárult, hogy nemzetstratégiai ágazatnak minősítették 2010-ben miniszterelnöki bejelentés alapján.

Magyarország Alaptörvényének Szabadság és Felelősség XV. Cikk (3) bekezdése tartalmazza a nők és férfiak egyenjogúságát. Ugyanezen Cikk (4) bekezdése tartalmazza az esélyegyenlőség és társadalmi felzárkózás megvalósulásának segítését.¹⁴ Továbbá az (5) bekezdés A családok, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékkal élők kiemelt védelméről szól. Ezen rendelkezések célja az esélyegyenlőtlenségek megszüntetése, ennek érdekében pozitív megkülönböztetés az állam feladatává vált. Az általános jogegyenlőségi szabály mellett megjelenik az Alaptörvényben a nők és férfiak egyenjogúsága mint a jogegyenlőség nemzetközi dokumentumokban is külön nevesített esete.¹⁵ A Világbank 2019-ben kimutatta a nők, vállalkozás és a jogi index pontszámokat országok alapján, amely szerint Magyarország 28. helyen szerepelt a listán 93.75 ponttal a 63 ország közül. Az első 7 helyre európai országok

¹³ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/143/sport> (2024.08.05.)

¹⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. ÁPRILIS 25.)

¹⁵ Gáva Krisztián-Smuk Péter-Téglási András. (2017). Az Alaptörvény Értékei Értékkatalógus. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 12-13.o.

kerültek mint Belgium, Dánia, Franciaország, Lettország, Luxembourg, Svédország 100 ponttal, Ausztria 97.50 ponttal. Kanada 97.50 ponttal végzett egyenlőség tekintetében a nők és férfiak között. Magyarország az Európai Unió országok közül a 20. helyen állt, csak 8 Európai Unió tagállam ért el kevesebbet ennél a pontszámnál.¹⁶ Ebből kifolyólag nem teljesen tudott megvalósulni a nők és férfiak közötti egyenlőség amelyet Magyarország Alaptörvénye rögzít. Tehát nem tudott teljes mértékben megvalósulni az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás.

3.3. Emberi Jogok valamint Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének az Emberi jogok, kérdések és válaszok 1987-es kiadványa alapján az emberi jogok azok a jogok, amelyek természetüknél fogva megilletik az embereket, minden egyes embert megillet méltóság és minden egyes ember munkája tiszteletet védelmet élvez. Az emberi jogok alapvető lényege az emberi méltóság és az egyenlőség. Az emberi méltóság alapján minden ember egyenlő. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában megjelent alapvetéseket több nemzetközi, regionális, nemzetközi jogszabály, dokumentum is átvett. Az Emberi Jogok egyetemesek, vagyis minden emberre kiterjed, egységesen érvényes. Az Egyesült Nemzetek Szervezete létrehozta az emberi jogok átfogó joganyagát, amely egyetemes és nemzetközileg védett kódex. Az Európa Tanács feladata az emberi jogi normák, mechanizmusok megszilárdítása illetve az emberi jogi értékek feletti őrködés. A sport alapja az az alapvető emberi jog, mely korlátozás és diszkrimináció mentesen kellene -, hogy biztosítsa az egyénnek a részvétel jogát illetve a sport gyakorlását. Olyan nemzetközi dokumentumok mint az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az Európai Sport Charta, Sport Etikai Kódexe tartalmaz morális elvárásokon túl speciális etikai követelményeket.¹⁷ Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmánya, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya illetve a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya biztosítja az emberi jogok védelmét. 1979. évi Egyezményt a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről vagyis a CEDAW-ot, 1979. december 18-án fogadták el New York-ban (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) valamennyi tagállam által megerősített, azok az államok elítélik a nőkkel szembeni megkülönböztetést illetve kötelezettséget vállalnak, hogy beiktatják a belső jogukba, a nők és férfiak egyenlőségének elvét nemzeti alkotmányukba vagy más jogszabályba. Megfelelő jogszabályokat és más

¹⁶ The World Bank. (2019) . Women, Business and the Law: A Decade of Reform 9.o.

¹⁷ V. Sárközy Tamás Sportjogi Konferencia (2023). Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Károli Gáspár Református Tudományegyetem Magyar Jogászegylet, Budapest

intézkedéseket fogadnak el akár szükség esetén szankciókat is, a nőkkel szembeni mindenfajta megkülönböztetés megtiltása céljából. A részes államoknak kötelessége intézkednie, annak érdekében, hogy megváltozzanak a férfiak és nők között társadalmi és kulturális viselkedési formái illetve megszűnjenek az előítéletek.¹⁸ Hatékonyságát nagy mértékben csökkentette számos fenntartás, amelyet a szerződés megerősítésekor tettek az államok. Ez az Egyezmény is létrehozott egy bizottságot a nőkkel szemben alkalmazott megkülönböztetések kiküszöbölésének kérdésével foglalkozó bizottságot. Ezen bizottság célja, hogy a fenntartások összeférhetőségét vizsgálja továbbá időszakosan beszámoltatja a részes államokat. A bizottság 23 szakértőből áll, őket a részes államok választják, de személyes minőségükben járnak el. A bizottság tevékenységéről a részes államoknak beszámol, a Nők helyzeével foglalkozó Bizottságnak és a Közgyűlésnek. Azonban sokáig nem volt semmiféle panaszmechanizmus, amely erősítette volna a bizottság szerepét, tekintélyét. 1999 októberében elfogadták illetve 2000 decemberében életbe lépett a Kiegészítő Jegyzőkönyv amely létrehozta az egyéni panaszrendszert. Amely értelmében az áldozat vagy írásos hozzájárulása esetén az ő nevében lehet panaszt intézni a jegyzőkönyvben részes állam ellen.¹⁹ A sport az ember mozgásigény természetéből fakad, tehát a sportolás alkotmányos jog, államnak lehetőséget kell adnia mozgásigény kielégítésére, emberi természetjognak tekintendő.²⁰ A sportjog önálló jogággá válásának nemzetközi feltételei már kialakultak. A sportügyek az Európa Tanácsban fontos hangsúlyt kaptak. Az Európai Kulturális Egyezmény tartalmazza a közös cselekvés kereteit a sportügyek számára. Az Európa Tanács két elvet tűzött ki a sportügyek érdekében amely tartalmazza, a sport megvédését a politikai, gazdasági torzulásoktól továbbá biztosítani, hogy a sport mindenki számára javíthassa az életminőséget.²¹ A Nemzetközi Olimpiai Bizottság nem kormányzati, hanem egyesületi jellegű nemzetközi civil szervezetként jött létre. A NOB céljai között megfogalmazódott, hogy a népek közötti békés együttműködés és szolidaritás eszközeként jelenjen meg a sport, illetve, hogy együttműködjön a kormányzati és társadalmi szervezetekkel, egyénekkal a sport érdekében, erősítse a sport etikát továbbá, hogy fellépjen a sportban való hátrányos megkülönböztetés ellen.²² A Sport for All Charta elsőként felhívta a figyelmet a sportolás előnyeire továbbá életminőséget javító hatására, a beteg, fogyatékkal élő személyek elősegítését a rehabilitáción keresztül. A Charta hangsúlyozza a sport mindenkinek koncepciót elsőként az Európa Tanács fogalmazta meg 1966-ban, annak érdekében, hogy

¹⁸ Környei Ágnes. (2011). Emberi Jogok a nemzetközi kapcsolatokban, Piliscsaba 70.o.

¹⁹ Környei Ágnes. (2011). Emberi Jogok a nemzetközi kapcsolatokban, Piliscsaba 70.o.

²⁰ Tóth Nikolett Ágnes. (2015). Gazdaság és Jog - A sportjog szakjogi jellege 24.o.

²¹ Nemes András. (2009). Sportjogi ismeretek. 314.o.

²² Nemes András. (2009). Sportjogi ismeretek. 318.o.

elősegítse a kulturális fejlődést amelyek olyan politikához kapcsolódva amelyek arra töreksenek , hogy a lehető legtöbb ember számára elérhető legyen a sport előnyei.²³ Az Európa Tanács által kiadott Európai Sport Charta meghatározta azon európai elveket amelyek a sporthoz kapcsolódnak. Ezek között szerepel a polárok közötti diszkrimináció tilalom is.

3.4. Szakosított szervek – WHO, UNESCO

Az ENSZ családhoz tartozó szakosított szervek univerzális jellegű , speciális hatáskörrel rendelkező nemzetközi szervezetek. Általános hatáskörben azonban megtalálhatók speciális kérdések köre is. A szakosított szervek meghatározott feladatra, tevékenységre jöttek létre. Ezen szakosított szervek az ENSZ-el szerződéses kapcsolatban állnak, ezek közül kiemelt az UNESCO és a WHO (World Health Organization). A WHO vagyis az Egészségügyi Világszervezetet 1948-ban alapították, melynek székhelye Genf. Ezen Világszervezet feladata, hogy támogassa a technikai együttműködést a nemzetek között illetve az életminőség javítása a célja. Kiemelkedő célja, hogy mindenki az egészség legmagasabb szintjét tudja elérni.²⁴ WHO által létrehozott Sport az Egészségért Program lehetőséget kínálva az egész különböző képességű, korú embereknek esélyt adva a boldogabb, egészségesebb, produktívabb életre. Ezen programot azért hozták létre, kiemelve nagy lehetőségét annak, hogy világszerte elősegítse az emberek egészséges életmódját a sportban való részvétel előmozdításával és a sportközösséggel való együttműködés révén. Átfogó célja, a WHO Sport az Egészségért Programnak, hogy felgyorsítsa a folyamatát a 3. Fenntartható Fejlesztési Cél érdekében, amely biztosítja az egészséges életet és a jólét előmozdítását minden korosztály számára a WHO 13. Általános Munkaprogramjának végrehajtásával, az egyetemes egészségügyi lefedettség elérése érdekében felhívja a figyelmet az egészségügyi vészhelyzetekre és az egészségesebb lakosság előmozdítására.²⁵ 2018-ban a WHO Globális Cselekvési Tervet indított el 2018-2030 közötti időszakra vonatkozóan a testmozgással kapcsolatban. 2018-ban az Egészségügyi Világközgyűlés globális célban megállapodott, hogy 2030-ig 15 %-kal csökkentsék a fizikai inaktivitást, és összhangba való hozatalát a Fenntartható Fejlesztési Célokkal. Továbbá a WHO teszteli a digitális használatot és a viselhető technológiákat mint például a lépésszámlálót, gyorsulásmérőket országos lakossági megfigyelésben a felnőttek fizikai aktivitására vonatkozóan. A WHO továbbá más számos ENSZ-Ügynökségekkel is együttműködik , közös napirenden található Sport a Fejlődésért és Békéért előmozdításának érdekében. Sport for Development and Peace (SDP) területén tevékenykedő szervezettípusok nemzeti

²³ European Sport for All Charter (1975/76) (5)

²⁴ Szűcs Lászlóné Siska Katalin. (2023) Nemzetközi Jog. Palatia Nyomda és Kiadó, Győr. 266.o.

²⁵ <https://www.who.int/initiatives/sports-and-health> (2024.10.01.)

kormányzatok, kormányzati szervezetek amelynek céljai a sport eszközének alkalmazása sporttól eltérő szakpolitikai és nemzetközi kapcsolatok terén. Ezen belül a politikai döntéshozatal, finanszírozás a legfőbb tevékenységük mind nemzeti illetve nemzetközi szinten. Canadian Heritage tisztviselői az SDP Nemzetközi Munkacsoportján keresztül ösztönzte a kritikai kutatásokat.²⁶ További szervtípusok nemzetközi nem kormányzati szervezetek melynek célja az SDP módszertanok és programtervek fejlesztése, terjesztése és alkalmazása. Melynek tevékenysége programok megvalósítása, figyelemfelhívás illetve politikai tanácsadás. Működésének szintje helyi és nemzetközi is, ilyen szervezet például Peace Players International. Közösségi működtetésű szervezetek, SDP módszertanok illetve programtervek fejlesztése és alkalmazása a főbb céljai, tevékenységei programok megvalósítása helyi szinten ilyen szervezet a Hearts of Gold. Kormányközi szervezetek főbb célja a sport eszközének alkalmazásása sporttól eltérően, melynek főbb tevékenysége a politikai döntéshozatal, programok megvalósítása, nemzetközi szinten. Ilyen szervezet a Nemzetközösség Titkársága. Nemzetközi Sportszövetségek legfőbb célja SDP módszertanok és programtervek alkalmazása illetve terjesztése, továbbá figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban a sport területén, melynek fő tevékenysége a programok megvalósítása és figyelemfelhívása, nemzetközi szinten. Ilyen szervezet például a FIFA. Nemzetközi Vállalatok fő célja SDP szervezetek és projektek kezdeményezése és támogatása illetve figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatosan. Ilyen szervezet például Nike Inc. Kutatással foglalkozó intézmények célja az SDP kutatása, SDP módszertanok és programtervek fejlesztése és alkalmazása. Tevékenysége a kutatások, programok megvalósítása, nemzetközi, nemzeti és helyi szinten, ilyen például University of Brighton.²⁷ Az SDP területén nem erős az ellenőrzés illetve az értékelési folyamat, a programokat nem fejlesztik tovább a beszámolók javaslatai szerint.²⁸ Az SDP-t az ENSZ április 6-át nemzetközi nappá nyilvánította. A WHO partnerségeket hozott létre, azért, hogy segítse, támogassa a tagállamokat az erőfeszítéseikben a fizikai aktivitás érdekében, ezek közé tartozik az UNESCO-val való együttműködés is.²⁹ Az UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) 1946-ban hozták létre, melynek székhelye Franciaországban, Párizsban található. Célja a tartós világbéke építése.³⁰ Ez az egyetlen olyan ENSZ szervezet, amelynek megbízatása a sport fejlesztésével és a testneveléssel kapcsolatos kérdésekre kiterjed. Feladata, hogy támogassa a kormányközi együttműködést, annak

²⁶ Chapter III. Canada and Sport for Development and Peace

²⁷ Bardocz-Bencsik Mariann. (2020). A „sport a fejlődésért és a békéért” területének feltérképezése 9-10.o.

²⁸ Bardocz-Bencsik Mariann. (2020). A „sport a fejlődésért és a békéért” területének feltérképezése 16.o.

²⁹ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity> (2024.11.03.)

³⁰ Szűcs Lászlóné Siska Katalin. (2023) Nemzetközi Jog. Palatia Nyomda és Kiadó, Győr. 265.o.

érdekében, hogy fejlesszék a sport szervezeti illetve szabályozási kérdéseit, továbbá sürgeti a hivatalos és az önkéntesekből álló szerveződések közötti együttműködés új formáinak kialakítását. Az UNESCO Testnevelés és Sportról szóló Nemzetközi Alapszabályája Preambuluma kifejti, hogy hisznek abban, hogy a testnevelésnek és a sportnak hatékonyabban kellene hozzájárulnia az alapvető emberi értékekhez, megalapozóan az emberek teljes fejlődéséhez. Továbbá előmozdítja, elősegíti a sporttudományi információk cseréjét. Öröködik a sport értékei felett illetve a sport-etikai szabályok betartása felett. A Testnevelési és Sportbizottság a tagjait a tagállamok képviselőiből megválasztják, ezen Bizottság 12 főből áll, tevékenységét az Állandó Tanácsadó Testület segíti.

3.5. CAS – Sportdöntőbíróóság

1980-as évek elején a nemzetközi sport viták megnövekedtek, ezért megfogalmazódott az ötlet, hogy a sporttal kapcsolatos viták rendezésére szükséges lenne létrehozni egy választottbíróóságot.³¹ Így 1984-ben létrehozták Court of Arbitration for Sport (CAS) vagyis a Sportdöntőbíróóságot. Amely abban az esetben jár el amikor a felek megállapodnak abban, hogy a sporttal kapcsolatos vitás ügyüket ezen bíróság elé utalják. A testület székhelye Lausanne-ban, vagyis Svájcban található. Három munkanyelve van francia, angol és spanyol.³² 2023. novemberében létrejött egy áttekintés a CAS szemszögéből, a sporttal és az emberi jogokkal kapcsolatban.³³ CAS véleménye alapján a sportszervezetek magánjogi jogalanyok, aminek következménye, hogy az emberi jogi törvények közvetlenül nem vonatkoznak rájuk. Azonban az emberi jogok közvetlen alkalmazása szempontjából a sportszervezetek illetve szervezetek szabályzatán keresztül önkötelezettség vállalása történhet sportegyesületek autonómiája alapján. A FIFA lett az első szövetség és sport irányító testület amely jóváhagyta a nemzetközi emberi jogok politikáját nemzetközi szinten. Ezután a Nemzetközi Olimpiai Bizottság illetve a Nemzetközi Dopping ellenes Ügynökség (World Anti - Doping Agency) és más nemzetközi és nemzeti sportszövetségek stratégiákat dolgoztak ki, állásfoglalásokat annak érdekében, hogy be tudják ágyazni az emberi jogokat. Az Egyesült Nemzetek Irányadó Elvei az üzleti és emberi jogokat egyhangúlag jóváhagyta az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa 2011-ben mint soft law vagyis jogilag nem kötelező erejű, de széles körben elismerik fő keretszabályozásként az üzleti tevékenységek által okozott - káros emberi jogi hatások csökkentése érdekében. 2020 óta európai szinten megvan a hajlandóság, hogy tiszteljék a sportszervezetek az emberi jogokat és

³¹ <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> (2024.10.20)

³² CAS General Provisions

³³ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (2024.11.29.) 1.o.

az alapvető szabadságokat. A NOB az emberi jogi normákhoz hozzásorakoztatta a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó stratégiáját is. 2022. szeptemberében a NOB közzétette az Emberi Jogok Stratégiai Keretszabályzatát, amely a független szakértők ajánlásával foglalkozik. Azonban a NOB-nak is támogatnia kell mind a nemzetközi szövetségekkel mind a Nemzeti Olimpiai Bizottságokkal, a tiszteletben tartását és elősegítését az emberi jogoknak.³⁴ Olympic Host Contract (OHC) a következő dokumentum amely az emberi jogok betartásának kötelezettsége és a jogsértések orvoslása a rendező városok feladata tehát a házigazda Nemzeti Olimpiai Bizottságra vonatkozik. A többsége a játékokkal kapcsolatos visszaélések a következő kategóriákba tartoznak, első kategória a munkajogok megsértése, második kategóriába a kényszerkilakoltatás, harmadikba az állampolgársági jogok elnyomása, valamint a szólásszabadság, és a békés gyülekezés joga tartozik bele.³⁵ 2023-as kiadása a NOB Etikai Kódexnek első cikke az emberi jogokat rögzíti, vagyis megemlíti, hogy tiszteletben kell tartani az egyetemes alapvető etikai alapelveket amely az olimpizmus alapja. Továbbá tiszteletben tartása azon nemzetközi megállapodásoknak amelyek biztosítják az alábbiakat: emberi méltóság, bármilyen alapon történő diszkrimináció tilalma, a zaklatás és visszaélés minden formájának elutasítása.³⁶ Nemzetközi Olimpiai Bizottság mint szervezet, NOB mint az Olimpiai Játékok tulajdonosa továbbá NOB mint az Olimpiai Mozgalom vezetőjeként jelenik meg. World Athletics Alkotmányának 4. 1 szabálya kimondja: A céljai a World Athletics-nek az alábbiak: fenntartja minden személynek a jogát, hogy indulhasson atlétikában mint sportágban, diszkrimináció mentesen vehessen részt mind felvállalt barátság, szolidaritás és tisztességes játék tekintetében.³⁷ CAS 2018/O/5794 döntésében³⁸ Mokgadi Caster Semenya v. Nemzetközi Atlétikai Szövetséggel kapcsolatban fejtette ki álláspontját. A Sportdöntőbíróóság véleménye szerint a Nemzetközi Atlétikai Szövetség előírása diszkriminatív, de jelenlegi bizonyítékok alapján szükséges ilyen megkülönböztetés, észszerűséget és arányosságot biztosítani kell a versenyek tisztességességének érdekében, női atléták integritása és a női sportolók védett osztályának fenntartása néhány eseményen szükséges. A Sport és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 13. cikke a hatékony jogorvoslathoz való jogról rendelkezik, ebben az áttekintésben megemlíti Semenya és Svájc ügyét amelyben az Emberi Jogok Európai

³⁴ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (2024.10.06.) 3.o.

³⁵ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (2024.10.06.) 4.o.

³⁶ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (2024.10.06.) 5.o.

³⁷ World Athletics Constitution Article 4.1

³⁸ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Award_-_redacted_-_Semenya_ASA_IAAF.pdf (2024.09.13.)

Bírósága többséggel megállapította, hogy megsértették a hatékony jogorvoslathoz való jogot. A svájci kormány fellebbezést nyújtott be az EJEB Nagykamarájánál a Kamara ítélete ellen. A Nagykamara egyetértett a tárgyalás megtartásában.³⁹ Az Egyesült Nemzetek Vezérelvei jelentik azt aminek minden államnak és vállalkozásnak követnie kell az emberi jogok tiszteletben tartása miatt. Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa 2011-ben egyhangúlag elfogadta ezeket. Ezen szabályok adják meg azt a minimális – szabványt, amelyet minden egyes sportirányító testületnek be kell tartania ahhoz, hogy megtudja őrizni társadalmi engedélyét. Ezen vezérelvek három alappilére a védelem, tisztelet és jogorvoslati lehetőség. Védelem elve alapján minden állam köteles megvédeni az emberi jogokat mind politikák, mind szabályozások mind jogszabályok illetve hatékony végrehajtás révén. Mind az államoknak mind a vállalkozásoknak biztosítaniuk kell az egyének hatékony jogorvoslathoz való jogát abban az esetben ha jogaik sérülnének. Létrejöttek nem kormányzati szervezetek amelyek sport - emberi jogok mellett próbálnak kiállni. Főként a köz vagy szociális jóléti célok elérése miatt jönnek létre. Non-profit szervezeteket foglal magába, a kormányoktól függetlenül működnek. Ilyen a Sport & Human Rights Movement is. Ezen szervezet célja, hogy feltárja és megpróbálja megoldani a sok visszaélést amelyek a sportban és maga a sport körül egyaránt előfordulnak. Számos tevékenységet kínál sportolók, visszaélések bejelentői számára beleértve a kollektív kampányokat, szolidaritást, érdekképviselési képzést illetve támogatást – jóléti támogatást, forrásokat, kutatási elemzéseket valamint sürgősségi alapot akiknek sürgősen szüksége van rá. Ezen szervezet nézete az, hogy visszaéléstől mentes legyen a világ, tartsák be a nemzetközi szabályokat, védelmi normákat, és akkor megtud valósulni az önrendelkezés, a befogadás és a jólét kultúrája.⁴⁰ Továbbá ilyen szervezet Amnesty International, amely egy globális mozgalom is egyben. Célja a pozitív változások megvalósítása. Ez egy független, befolyástól mentes szervezet minden téren mind politikailag, ideológiailag, gazdasági érdektől vagy vallástól. Kiállnak az emberi jogok megsértésének áldozatai mellett. Emberi jogi jogvédők globális közössége, mely ezen szempontok alapján valósul meg nemzetközi szolidaritás, hatékony fellépés az áldozatok megsegítésére, globális lefedettség, az emberi jogok egyetemessége és oszthatatlansága, pártatlanság és függetlenség, demokrácia és emberi jogok védelme.⁴¹ Athlete Ally-nak az a célja, hogy ne különböztessék meg a sportban, hanem elfogadják a különböző nemi identitással rendelkező személyeket is. A 6. Alapelv szerint a sport nem tesz

³⁹ https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (2024.10.06.) 29.o.

⁴⁰ <https://sportandrightsalliance.org/athletes-network/about-the-network/>

⁴¹ <https://www.amnesty.org/en/>

megkülönböztetést faji, vallási, politikai, nemi vagy más egyéb alapon.⁴² A fentiekben felsorolt szervezetek mind küzdenek az emberi jogok betartása mellett azonban sokszor nem tartják be a sportban sem, pedig nagyon sok szabályozást hoztak ennek érdekében is.

3.6. Diszkrimináció

Az egyenlő bánásmód követelménye alkotmányos alapelv. Diszkrimináció történik ha személyek hasonló helyzetben másokhoz képest hátrányos megkülönböztetésben részesülnek, mert egy meghatározott csoportba tartoznak. Ezen megkülönböztetés történik meg a sport terén is amikor fizetésbeli, elismerésbeli különbségek lépnek fel nemek között. Ebben az esetben pozitív diszkriminációnak kellene történnie, vagyis kedvezményes vagy pozitív bánásmódnak. Habár ha nem lennének különbségtételek nemek között akkor nem is lenne szükség pozitív diszkriminációra sem. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének kiegészítő jegyzőkönyve tartalmazza a diszkrimináció általános tilalmát. A diszkrimináció megjelenik a televízióban leadott női sport mérkőzések mennyiségének tekintetében is. Míg férfi sport mérkőzésekéből bőven válogathatunk addig a női mérkőzések elenyészőek, pedig ugyanúgy izgalmasak. Azonban amikor lehet látni női mérkőzést a televízióban akkor azt lehet észrevenni, hogy jóval kevesebb néző szurkol előben a sportarénákban. Azonban 2024-ben megjelent W-Sport nevű női fókuszú csatorna amely próbálja előtérbe helyezni a női mérkőzéseket, összefoglalókat, sporthíreket is. A női esélyegyenlőség még inkább előtérbe helyezése valósul meg ezáltal, de a média és támogatás egyenlőtlenül oszlik el fejtette ki Merényi Tímea, a W-Sport magyarországi képviselője. Ezen csatorna pozitív hatást kelthet a női sportok megítélése szempontjából.

Az UNESCO Testnevelés és Sportról szóló Nemzetközi Alapszabályának Preambuluma emlékeztet, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata abban kifejti, hogy mindenki jogosult az abban foglalt valamennyi jogra és szabadságra mindenféle megkülönböztetés nélkül fajra, bőrszínre, nemre, nyelvre, vallásra, politikai vagy egyéb nézetre, nemzeti vagy társadalmi származásra, tulajdon, születési vagy egyéb szempontok alapján. Ezen Alapszabályzat is hangsúlyozza a nemek közötti megkülönböztetés tilalmát, utalva az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára.⁴³

3.7. Jögesetek

Két ügyet szeretnék bemutatni ami tesztoszteron szinttel kapcsolatos. Ez a hormon főként a férfiaknál tölt be jelentős szerepet azonban a nőknél is fontos ugyanúgy a jelenléte.

Rebecca Quinn kanadai nemzeti válogatott labdarúgó aki nőként született, de 2020-ban bejelentette, hogy nem bináris vagyis női és a férfi nem közötti vagy külön harmadik nemként jelenik meg. Továbbra is a női labdarúgásban versenyzett. Quinn az első transznemű és nem

⁴² <https://www.athleteally.org/>

⁴³ UNESCO International Charter of Physical Education and Sport

bináris olimpiai bajnok.⁴⁴ Quinn láthatóvá szeretett volna válni neme felvállalásával kapcsolatban, azért, hogy ezzel tudjon segíteni más embereknek akik saját nemüket megkérdőjelezzik.⁴⁵ A Nigériai foci meccsnél azonban negatív reakciót váltott ki a nemének ismeretének hiánya. A transz-sportolók egyedi nehézségekkel szembesülnek. Az Olimpiai Kormányzó Testület próbálja bővíteni ismereteit az elfogadható hormonszintek terén, azóta mióta 2015-ben felülvizsgálta irányelveit.⁴⁶ 2021-ben International Olympic Committee (Nemzetközi Olimpiai Bizottság) meghatározása alapján a női sportolók tesztoszteronszint felső határa 10 nanomol per liter lehet.⁴⁷ A probléma az, hogy nem meghatározott számot ad meg a NOB csak keretrendszer dolgoz ki amelyen belül a sportági szövetségek dönthetnek, de a sportágak irányelve nagy mértékben eltérnek. Ez a rugalmasság lehetővé teszi, hogy a szövetségek tovább diszkriminálják a transz és inter szexuális sportolókat. World Athletics egy sportirányító testület mely lefed több futósportot, atlétikai számot, bizonyos versenyeken 5 nanomol per liter határértéket szab meg.⁴⁸ A negatív visszajelzések mellett azonban sok pozitív megerősítést is kapott Quinn, a labdarúgó csapat egyből elfogadta nemével kapcsolatos bejelentését továbbá a FIFA gratulált Quinn-nek amiért felvállalta magát és további sikereket kívánt. A magas női tesztoszteronnal rendelkező női sportolókat diszkrimináció éri a versenyek során. Azonban ők nem tehetnek erről, mert így születtek, magas hormonszinttel. A sport szövetségek illetve más sportoló nők sem értenek azzal egyet, hogy női kategóriában mérhessék össze tudásukat olyan nőkkel akiknek magas a tesztoszteronszintjük. Ez a probléma felvet emberi jogi, nemzetközi jogi, sportjogi kérdéseket. Azonban hiába fejtette ki álláspontját az Emberi Jogok Európai Bírósága miszerint diszkrimináció éri azokat a nőket akiket kizárnak emiatt a versenyekből és próbálják kényszeríteni, hogy egészségügyi beavatkozásokon essenek át annak érdekében, hogy versenyezhesse női kategóriában. Határozat szerint ez sérti az emberi jogokat, de ez mégsem kötelezi a sport szövetségeket, hogy változtassanak szabályzatukon. Erre a problémára megoldást nyújtana, ha külön kategóriákat indítanának hasonló helyzetben lévő nőknek, azonban ez is diszkriminálná őket, mert ők biológiai nőknek születtek így nem értenek vele egyet, hogy ezért más kategóriában versenyezzenek. A 2024-es párizsi olimpián felháborodást keltett egy algír boxolónő, Imane Khelif aki aranyérmet nyert a nők 66 kg-os súlycsoportjában ökölvívásban. A Nemzetközi Olimpiai

⁴⁴ <https://www.pulsesports.ng/football/story/5-things-to-know-about-canadas-quinn-the-fifa-world-cups-first-transgender-and-non-binary-player-2023072519285525728>

⁴⁵ <https://www.sportsnet.ca/soccer/article/quinn-earns-respect-as-leader-on-and-off-the-field-for-canada/>

⁴⁶ <https://www.them.us/story/canadian-soccer-star-quinn-first-openly-trans-olympian-to-win-medal>

⁴⁷ <https://www.them.us/story/canadian-soccer-star-quinn-first-openly-trans-olympian-to-win-medal>

⁴⁸ <https://www.them.us/story/canadian-soccer-star-quinn-first-openly-trans-olympian-to-win-medal>

Bizottság (International Olympic Committee) szerint az egyetlen döntő jogosultság meghatározója, hogy részt vehetett az Olimpián az volt, hogy Imane Khelif útlevelében nő szerepel a neme meghatározásánál. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság hiteltelenítette a Nemzetközi Box Szövetséget (International Boxing Association) mind az irányítási mind a pénzügyi kérdéseiben. Minden sportügynökségnek megvannak a sajátos feltételei mind a női mind a férfi kategóriában tehát az alkalmassági teszt is eltér az olimpiaitól. A NOB állítása alapján minden ökölvívó betartotta a verseny alkalmassági és nevezési szabályait is. Imane Khelif nőnek tartja magát, nőként született és nőként is élt. A modern sportágak nemi alapon szerveződnek meg összesen két kategóriára osztják női és férfi kategóriára. A nem az társadalmi konstrukció, vagyis magába foglalja a normákat, a szerepeket, a két nem közötti kapcsolatot. A női versenyzőkre irányuló szabályok az évek során egyre szigorúbbak lettek. Vannak olyan sportágak, mint például a Nemzetközi Kerékpáros Szövetség vagy a Nemzetközi Rugby Szervezet, amelyek különböző mértékűen eltúllalással korlátozzák a transz női sportolók részvételét. Azonban Imane Khelif-et többször győzte le már női ellenfele. Első alkalom volt az Olimpián, hogy a női sportolók 49 %-a nő volt, ez az arány majdnem elérte a nemek közötti egyenlőséget.⁴⁹ A Nemzetközi Sportszövetségek (International Sports Federations) a Nemzeti Olimpiai Bizottságokkal (National Olympic Committee) együttműködve teremtik meg az egyenlő esélyeket mind a női mind a férfi sportolók számára az olimpiai játékokon való részvételre, ideértve a nemek közötti kiegyensúlyozottabb sportprogram létrehozása amely Párizsban megmutatkozott, mert 32 sportágból 28 teljesen egyenlő a nemek közötti megoszlásban továbbá az éremverseny is kiegyensúlyozottabb a nemek között , kevesebb vegyes (nő és férfi együttesen vesz részt a versenyszámban) versenyszámot indítanak. Ez is azt jelzi, hogy így több mint felében az éremversenyekben részt vehettek nők.⁵⁰ Egyes szempontok szerint az algír boxoló nő genetikai felépítése tartalmaz XY kromoszómákat azonban ez nem jelenti azt, hogy férfi fiziológiai előnyökkel rendelkezik. A DNS vizsgálatokkal azonosítják a sportolók kromoszómafelépítését, ami Imane esetében kimutatta az XY kromoszómákat. Azonban megtévesztő lehet csak a kromoszómákra hagyatkozni. A legfontosabb tényezők a sportoló fizikai és hormonális jellege. Orvosok elismerik Swyer szindrómát, mint állapotot amelyben az egyéneket mind jogilag mind biológiailag nőnek kategorizálják, ez interszexuális állapotnak számít.⁵¹ Egy korábbi magyar világbajnok boxoló

⁴⁹ <https://www.impriindia.com/insights/issue-gender-winning-over-imane-khalif/>

⁵⁰ <https://olympics.com/ioc/news/genderequalolympics-celebrating-full-gender-parity-on-the-field-of-play-at-paris-2024>

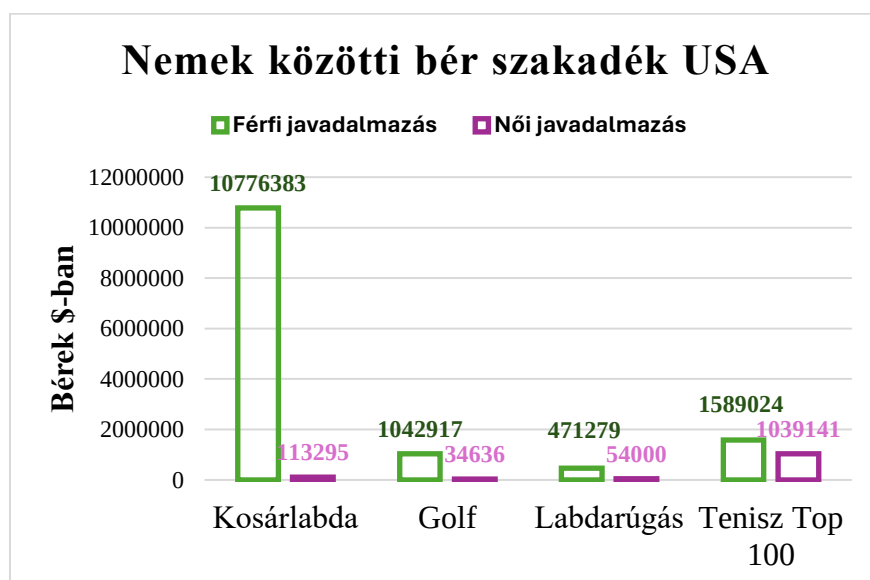
⁵¹ <https://www.linkedin.com/pulse/case-imane-khalif-distinguishing-biology-gender-oylve>

szerint Imane Khelif körülötte ügy vezethet oda, hogy az ökölvívást eltávolíthatják a versenyekről.⁵² Másik boxoló szerint tisztességtelen a verseny ha férfi vagy férfi kromoszómákkal rendelkező nő vett részt női versenyzőkkel szemben. Véleményem szerint ha Imane Khelif biológiai nő akkor nőiességében megalázták, és emberi méltóságát és egyenlőségét is megsértették. Fontos lenne a társadalomnak figyelmet fordítania arra, hogy ne ítélkezzenek. Egy tanulmány kimutatta, hogy 693 sportoló részvételével végzett vizsgálat alapján a férfi sportolók 16,5 %-nak volt alacsonyabb tesztoszteronszintje a normál tartomány alatt, míg a női versenyzőknek csak 13,7 %-nak volt a normál tartomány feletti szintje.⁵³

3.8. Fizetésbeli különbségek statisztika

A nemek közötti bér szakadék a sportban is megjelenik, pedig mindkét nem ugyanolyan erőfeszítéseket tesz meg. Az Egyesült Államokban az átlagos sportolói javadalmazás nemek szerinti statisztika megmutatja, hogy milyen nagy szakadék van a két nem között. Négy sportág jelenik meg ebben a statisztikában, a kosárlabda, a golf, a labdarúgás, és a tenisz. Jól láthatóan nagy különbségek vannak bérezések, nyeremények között. Amíg a férfi kosárlabdázó átlagos javadalmazása \$ 10,776,383 addig a női javadalmazás \$ 10,663,088 kevesebb. Ezen sportágban van a legnagyobb fizetésbeli eltérés. Ezután második legnagyobb fizetésbeli eltéréssel következik a golf ahol a különbség \$ 696,557. Ezt követi a tenisz Top 100 ahol a bér szakadék \$ 549,883. Majd a legkisebb bér különbség a labdarúgás tekintetében figyelhető meg ami \$ 417,279.

1. táblázat: Átlag sportolói javadalmazás nemek szerint az Egyesült Államokban

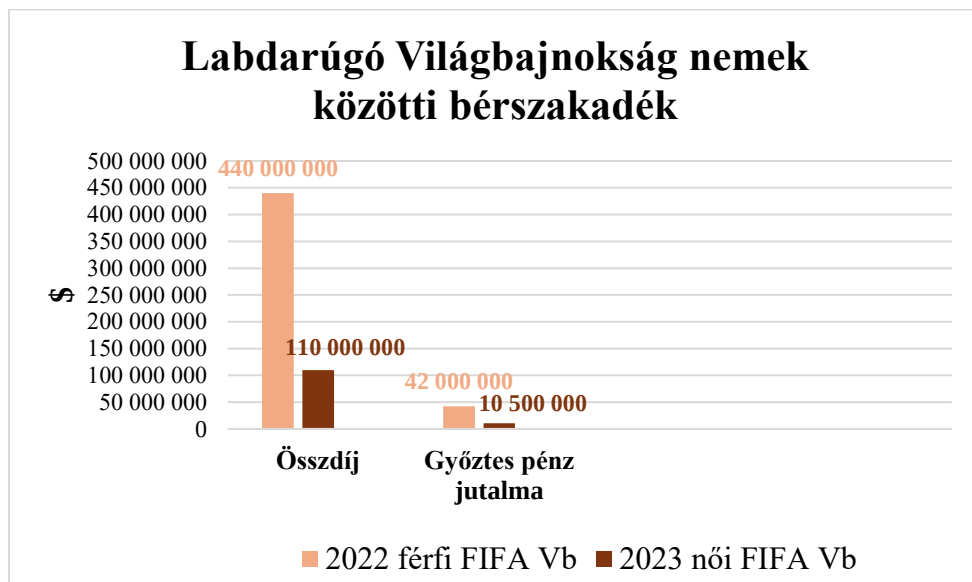
Forrás: <https://online.adelphi.edu/articles/male-female-sports-salary/>

⁵² <https://magyarnemzet.hu/english/2024/08/scandal-around-imane-khelif-could-lead-to-removal-of-boxing-from-events-hungarys-former-boxing-world-champ-says>

⁵³ <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2024/08/13/2003822175>

Jegyárak közötti különbségek is megfigyelhetők, 2021-ben míg az átlagos jegyár a WNBA meccsre vagyis a női meccsre átlagosan \$ 42 USD volt addig a férfi NBA meccs jegy ára átlagosan \$ 94 USD volt. A férfi játékosok a teljes bevétel 50 %-át kapják meg addig a női játékosok csak a bevétel 20 %-át kapják meg.⁵⁴

2. táblázat: Labdarúgó Világ bajnokság nemek közötti bérszakadék

Forrás: <https://www.statista.com/chart/27871/soccer-football-gender-gap-prize-money/>

Annak ellenére, hogy az összdíj \$30 milliőról megnövekedett \$110 millióra a 2019-es női Világ bajnokság óta, látható, hogy a nemek közötti bérszakadék azonban még mindig jelentősen nagy.⁵⁵ A 2023-as FIFA női Világkupa \$500 millió dollárt termelt, addig a férfi Világ bajnokság \$7,4 milliárd dollárt hozott a FIFA-nak. FIFA elnöke, Gianni Infantino bejelentette, hogy célul tűzték ki, hogy 2027-re megtudjon valósulni az egyenlő pénzdíjazás a két nem között. Azonban Gareth Southgate angol menedzser véleménye ezen bejelentésről azonban az, hogy ez nem tükrözi a gazdasági valóságot. Továbbá kifejtette, hogy az egyenlő fizetés megvalósításához egyeznie kellene a közvetítési adatoknak vagy a szponzori adatoknak.⁵⁶ Magyarországon is láthatóan nagy különbségek vannak fizetés területén a sportban nemek között. Az államok próbálnak lépéseket tenni, támogatni a sport fejlesztését. Magyarországon bejelentették, hogy emelkedni fog a sport állami támogatása, így fejleszthető mind az edzői mind a sportszervezetek támogatása is.⁵⁷ A Kanadai Kormány elkötelezett amellett, hogy 2035⁵⁸-re el lehessen érni a

⁵⁴ <https://thegauntlet.ca/2023/04/25/gender-wage-gap-in-sports/>

⁵⁵ <https://www.statista.com/chart/27871/soccer-football-gender-gap-prize-money/>

⁵⁶ <https://www.news.com.au/sport/football/the-fifa-world-cup-pay-gap-exists-because-of-one-simple-factor/news-story/2987266b42485d1b00909e23336cccd0>

⁵⁷ <https://magyarnemzet.hu/sport/2023/01/kozel-harommilliard-forinttal-no-a-kozvetlen-allami-sporttamogatas>

⁵⁸ <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/news/2021/07/supporting-gender-equality-in-sport.html>

teljes nemi egyenlőséget a sport minden szintjén, továbbá kiemelendő a She's Got Game – She Can Coach⁵⁹ projekt amely célja a nemi egyensúly megteremtése a sportban.

3.9. Elismerésbeli különbségek nemek között

1900-ban az olimpián 22 nő vett részt ami a versenyzői összlétszámnak csak 2,2 %-át tette ki. 1904-ben 6 nő vett részt, ez mindössze a versenyzői létszám 0,9 %-a volt. Ezután azonban a női résztvevők lassú létszámemelkedése volt jellemző. 1956-ban már 11,3 %-ot tett ki a női nem. Majd folytatódott ezen növekedés Ausztráliában Sydney-ben már 38,2 %-ra emelkedett, 2008-ban Pekingben már az összes versenyző 42,3 %-a nő volt.⁶⁰ Mivel a női sportok nem annyira népszerűek, így bevétel kiesést is jelent. Egy felmérés alapján a férfiak 69 %-a férfi sportot néz csak, azonban a nők 72 %-a előnyben részesíti mindkét nem meccseinek nézését.⁶¹ A női sport az erőteljes fejlődése ellenére a mai napig nem érte utol a férfiakét.

4. SZPONZOROK SZÁMÁNAK NÖVEKEDÉSE A NŐI SPORTSZÁMOKBAN VALAMINT HE-FOR-SHE KAMPÁNY

Egyre több szponzor támogatja a női sportolókat a világ nagy vállalatai. Ez hatással van a nők fizetésbeli emelkedésén. A szponzorációk mellett nőnek a befektetések száma is, ezáltal egyre nagyobb üzletnek számít a női sport is.⁶² 2024-ben digitális integráció vezeti majd a sportszponzorációt, jelentős szerepe van mind a közösségi médiának mind a virtuális valóságnak mind kiterjesztett valóság ezért, a márkáknak tudniuk kell alkalmazkodniuk ahhoz, hogy szponzorációikat tudják érvényesíteni az online világban⁶³ (Dudás Hunor – ügyvezető, tulajdonos, the path sportsmanagement). He-for-She Kampány az ENSZ Globális Szolidaritási Mozgalma a nemek közötti egyenlőségért. Ez egy meghívása a férfiaknak illetve minden nemnek, hogy legyenek szolidárisak a nőkkel a nemek közötti egyenlőség érdekében. 2 millió aktivista vesz részt 600 millió globális partneren keresztül képviselik állampolgáraikat. A világ vezetői összegyűlnek, hogy felgyorsítsák az előrehaladását az ENSZ női He-for-She csúcstalálkozóján. A férfiak és fiúk elkötelezett segítségével, erőteljesen egyesülve az egyenlőség kezelésében- jelentette ki Sima Bahous, ENSZ Főtitkár és ENSZ Női Ügyvezető

⁵⁹ <https://www.shesgotgame.ca/about>

⁶⁰ Trenka Magdolna. (2014). En gard, pret, allé! Nők a sporttörténelemben; avagy küzdelem az esélyek egyenlőségéért a sportpályákon is. Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténet (2014/5.8) 159-160.o.

⁶¹ <https://refresher.hu/2696-Ezert-lenne-fontos-komolyabban-venni-a-noi-sportolokat-a-palyan-a-nezoteren-de-meg-a-teve-elott-is>

⁶² <https://www.digitalhungary.hu/marketing/Egyre-nagyobb-uzlet-a-noi-sport/11140/>

⁶³ <https://sportsmarketing.hu/2024/02/06/sportszponzoracios-trendek-2024-ahogyan-a-hazai-sportmarketing-piac-szereploi-latjak/>

Igazgatója. A UN Women az ENSZ szervezete amely elkötelezett a nemek közötti egyenlőség megvalósításában.⁶⁴

ÖSSZEFOGLALÁS

A fentiekben említettek alapján a nemzetközi jogi szabályozások csökkenteni, visszaszorítani próbálják a diszkrimináció jelenségét a sport terén is. A nemzetközi jognak fontos szerepe van a sporttal kapcsolatos szabályozásban, mert a sport összefonódik mind az Emberi Jogokkal mind a gazdasággal mind a politikával. Számos nemzetközi illetve nemzeti szabályozás tiltja a diszkriminációt azonban a sport területén is megjelenik. Megfigyelhető fizetésbeli és elismerésbeli különbség is nemek között. Ennek ellenére vannak olyan sportágak amelyek csak nemrég nyitották meg kapuikat a női nem előtt mint például a kardvívás, öttusa, box, illetve a síugrásban való részvételért is meg kellett harcolni, mivel sok állam sí-szövetsége elzárkózott a kérdés elől. Létrejött a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény azonban még mindig nem sikerült a világnak megszüntetnie a megkülönböztetést, nemcsak a női nem felé hanem a faji, vallási nézetek diszkriminációját sem sikerült kiküszöbölni. Sportolók véleményére tekintettel az alábbi következtetéseket tudtam levonni azzal kapcsolatban, hogy mennyire vannak tisztában jogaikkal, valamint a diszkrimináció jelenségével a sport terén. Ezen sportolók között volt Nemzeti Bajnoki helyezett, Országos, Európa Bajnok valamint Világbajnok. Főként nők esetében jelent meg, hogy pályafutásuk alatt szembesültek már juttatásbeli, javadalmazásbeli megkülönböztetéssel sportversenyen. Szponzori támogatás nők körében nem volt többségében. Jogaikkal kapcsolatban megoszlott mind férfiak mind nők között, hogy mennyire vannak tisztában a hatékony jogorvoslathoz való jogukkal, sportolással mint emberi joggal, emberi méltósághoz való jogukkal valamint egyenlő bánásmódhoz való jogukkal. Azonban a sportbeli hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatban a sportolók többen megemlítették az inkorrektiséget, anyagiakat, diszkriminációt is. A sport terén a nemek közötti egyenlőség elősegítése érdekében elenyésző volt aki részt vesz, ezek között nem volt férfi.

További következtetésként a diszkriminációkat tiltó Egyezményeket a gyakorlatban is fontos lenne kivétel nélkül alkalmazni. Nem a nemek közötti egymás leversenyzése lenne a cél, hanem az azonos, egyenlő feltételek megvalósítása. Együttműködve produktívabb térré válhatna a sport is.

⁶⁴ <https://www.heforshe.org/en/calling-all-men-act-now-drive-action-gender-equality-world-leaders-gather-accelerate-progress-un>

FELHASZNÁLT IRODALOM

Ács Pongrác (2015): Sport és Gazdaság. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Kiadó, Pécs. 9-599.o.

Bardocz-Bencsik Mariann (2020): A „sport a fejlődésért és a békéért” területének feltérképezése. Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola, Budapest. 1-18.o.

Gáva Krisztián-Smuk Péter-Téglási András. (2017). Az Alaptörvény Értékei Értékkatalógus. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 7-40.o.

Környei Ágnes. (2011): Emberi Jogok a nemzetközi kapcsolatokban, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Kiadó, Piliscsaba. 3-225.o.

Laczkó Tamás-Rétsági Erzsébet (2015): A sport társadalmi aspektusai, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Kiadó, Pécs. 7-224.o.

Nemes András (2009): Sportjogi ismeretek. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF) 1-332.o. <https://tf.hu/wp-content/uploads/2009/07/Sportjogi-ismeretek-teljes.pdf>

V. Sárközy Tamás Sportjogi Konferencia (2023): Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Károli Gáspár Református Tudományegyetem Magyar Jogászegylet, Budapest 9-57.o.

Szűcs Lászlóné Siska Katalin (2023): Nemzetközi jog. Palatia Nyomda és Kiadó, Győr. 9-358.o.

Tóth Nikolett Ágnes (2015): A sportjog szakjogági jellege. Gazdaság és jog. (2015/9). 24-27.o. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/7721276>

Trenka Magdolna. (2014). En gard, pret, allé! Nők a sporttörténelemben; avagy küzdelem az esélyek egyenlőségéért a sportpályákon is. Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténet (2014/5.8). 155-163.o.

Európai Unió működéséről szóló Szerződés

European Sport for All Charter, 1975/76

2004. évi I. törvény a Sporttörvényről

Chapter III. Canada and Sport for Development and Peace
<https://books.openedition.org/uop/701>

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/702301554216687135-0050022019/original/WBLDECADEOFREFORM2019WEB0401.pdf>

<https://www.tas-cas.org/en/arbitration/code-procedural-rules.html>